

STM 1975:2

**Samarbetsformer inom nordisk folkmusikforskning
Rapport från NIF-seminariet vid 7:e Nordiska musikforskar-
kongressen i Trondheim**

Av Märta Ramsten

© Denna text får ej mångfaldigas eller ytterligare publiceras utan tillstånd från författaren.

Upphovsrätten till de enskilda artiklarna ägs av resp. författare och Svenska samfundet för musikforskning. Enligt svensk lagstiftning är alla slags citat tillåtna inom ramen för en vetenskaplig eller kritisk framställning utan att upphovsrättsinnehavaren behöver tillfrågas. Det är också tillåtet att göra en kopia av enskilda artiklar för personligt bruk. Däremot är det inte tillåtet att kopiera hela databasen.

Samarbetsformer inom nordisk folkmusikforskning

Rapport från NIF-seminariet vid 7:e Nordiska musikforskarkongressen i Trondheim

Av Märta Ramsten

Seminariet, som tillkommit på initiativ av Nordiskt Institut för Folkdiktning (NIF), skulle helt ägnas åt diskussioner om samarbetsformer inom nordisk folkmusikforskning. Det ägde rum den 26 juni i universitetsbyggnaden. Seminarieledare var Reidar Sevåg, Oslo och som sekreterare fungerade Märta Ramsten, Stockholm. Programmet upptog följande punkter:

1. Johan Sundberg, Gunnar Ermedahl & Anders Askenfelt, Sverige:
Automatisk nottranskription av enstämmiga folkmusikinspelningar. Presentation av VISA-projektet, utarbetat av Musikakustiska forskningsgruppen vid Tekniska Högskolan i Stockholm.
2. Svend Nielsen, Danmark:
Samarbetsformer för utgivning av folkmusik (böcker och grammofoonkivor).
3. Henning Urup, Danmark:
Dansforskning – förslag till ett samnordiskt forskningsprojekt.

Den första programpunkten inleddes med att *Gunnar Ermedahl* orienterade deltagarna om de transkriptions- och katalogiseringsproblem som under de senaste decennierna uppstått vid folkmusikinstitutioner med ljudarkiv. Problemen växer i takt med banden på hyllorna. Situationen är visserligen skiftande i de olika ländernas folkmusikinstitutioner när det gäller ekonomiska och personella resurser, men kvar står att de grundläggande problemen är gemensamma och att därför också en gemensam lösning vore att föredra. Det finns efter preliminära beräkningar sammanlagt ca 250 000 nr inspelad folkmusik i de nordiska folkmusikarkiven. En mycket stor del av detta material ligger otranskriberat, och i den mån det är katalogiserat är detta gjort efter enbart utommusikaliska kriterier tex titlar, exekutörer osv. Den forskning som på senare år bedrivits vid Tekniska Högskolan i

Stockholm ger oss nya möjligheter att på ett rationellt sätt lösa våra transkriptions- och katalogiseringsproblem.

Johan Sundberg redogjorde för VISA-projektets upprinnelse. 1971 presenterades en metod att med hjälp av dator registrera melodier i notskrift. Metoden hade utarbetats vid Tekniska Högskolan i Stockholm av Johan Sundberg och civing P Tjernlund. 1974 kom ett samarbete till stånd mellan Tekniska Högskolan – Musikakustiska forskningsgruppen därstädes – och Svenskt visarkiv för att pröva metodens användbarhet för transkription av inspelad folkmusik. En pilotundersökning omfattande ett 50-tal utvalda inspelningar gjordes med lovande resultat. Men givetvis måste programmet modifieras och anpassas till behoven – i det här fallet en kombination av notuppteckning och kataloguppläggning. KTH har från Hum Forskningsrådet erhållit medel för att vidareutveckla programmet och har sedan 1 jan 1975 civing Anders Askenfelt anställd för detta. Syftet är dels att förfina transkriptionsförfarandet, dels att i ett datorminne lagra denna uppteckning tillsammans med sådana uppgifter om melodin som kan användas som sökkriterier. Möjligheten att använda melodiegenskaper som sökkriterier kan visa sig bli fruktbar både för folkmusikforskning och musikteori överhuvudtaget. Eftersom folkmusikinstitutioner i övriga nordiska länder också visat sig intresserade av denna transkriberings- och katalogiseringsmetod föreligger ett förslag att göra VISA-projektet till ett nordiskt sådant och därmed anpassa programmet till sådana behov som kan vara specifika för resp nordiskt land. För att nå fram till en sådan metod är det nödvändigt att tillsätta en arbetsgrupp som följer utvecklingen av datorprogrammet steg för steg och som också kan inventera och formulera sina resp länders behov. En sådan nordisk arbetsgrupp har på försök redan bildats men för att den skall kunna fungera fordras

ekonomiska resurser utöver vad som ryms inom institutionernas ordinarie budget.

Anders Askenfelt gav sedan åhörarna en ingående teknisk beskrivning av projektet. Det skulle föra för långt att referera den här – intresserade hänvisas till stencilerad promemoria som kan erhållas från Musikakustiska forskningsgruppen vid Tekniska Högskolan. En ordlista över tekniska begrepp och termer delades ut och välkomnades varmt av seminariedeltagarna.

Härpå följde en livlig diskussion kring projektet. Största invändningarna hade *Philip Donner*. Helsingfors, som ansåg det fel att satsa så stora resurser på att analysera färdiginsamlade produkter. I stället borde den folkloristiska processen studeras. Han ställde det folkloristiska forskningssättet – som han ansåg arkivcentrerat – mot det antropologiska som problemcentrerat. Han företräder själv den senare forskningssynen och exemplifierade med en egen studie.

Johan Sundberg svarade att detta i första hand inte är ett forskningsprojekt utan ett rationellt förfarande att lösa vissa konkreta transkriptions- och katalogiseringsproblem. Man kan också se projektet som ett försök att inte trampa i gamla fotspår – utan se sig om i andra vetenskaper.

Svend Nielsen. Köpenhamn, menade att forskningsresultaten är en mycket viktig biprodukt, men att projektet i första hand är avsett som praktiskt-arkivmässigt. Arkiven är skyldiga att tillhandahålla uppgifter om folkmusiken både till allmänheten och till forskare. Det är lätt hänt att de få folkmusikforskare vi har blir absorberade av serviceplikter och administrativa göromål, om vi inte får tekniska hjälpmedel.

Jan Ling. Göteborg, varnade för felaktiga analysmetoder – vi får inte göra misstaget att föra vidare det konstmusikaliska synsättet på folkmusiken. Vi måste skaffa en ny begreppsapparat. Det gäller att hela tiden föra en kritisk debatt om vad vi håller på med – något att tänka på inte minst för den tilltänkta arbetsgruppen.

Reidar Sevåg avrundade debatten med en klargörande summering.

Svend Nielsen ville med sitt inlägg väcka diskussion om ett av de gemensamma problemen i nordisk folkmusikforskning: Vårt stora insamlade material, som utgör ett betydande inlägg i kulturdebatten, måste ut till den stora allmänheten. I vilken form kan detta ske? Hur kan vi bäst utnyttja våra små ekonomiska resurser för publiceringsverksamhet?

Situationen när det gäller tex skivutgivning är mycket olika i respektive land. En del länder har

bredare dokumentära serier på gång, medan man i andra fått nöja sig med punktinsatser. Ett viktigt komplement till detta måste vara utgåvor, som är sedda utifrån ett större nordiskt sammanhang. Utgåvorna – både grammfonskivor och böcker – bör också spegla de forskningsresultat som nåts inom folkmusikforskningen. Nielsen menade att det här inte bör vara någon motsättning mellan populära och vetenskapliga utgåvor.

I den efterföljande diskussionen påpekade både *Gunnar Ternbag*, Falun, och *Reidar Sevåg* bristen på publicerat undervisningsmaterial i de nordiska länderna när det gäller folkmusik. *Reidun Aum*, Trondheim, berörde ett annat gemensamt problem, nämligen privatpersoners och institutioners möjligheter att få kopior av det ljudmaterial som ligger i de olika folkmusikarkiven. I förlängningen av detta ämne kom man också in på upphovsfrågor och ersättning till traditionsbärare med ett flertal inlägg från de olika ländernas deltagare.

I anslutning till sitt inlägg om dansforskning hade *Henning Urup* låtit dela ut en stencil där han hade ytterligare några förslag till nordiskt samarbete, nämligen dels en årspublikation, dels avhållande av ett nordiskt seminarium för folkmusik och folkdans. Urup underströk i sitt inlägg dansforskningens betydelse för folkmusikforskningen. Dansforskningen är i Norden ett försummat område. Han menade också att behovet av kontakt mellan folkdansutövare och forskare är stort. En konkret uppgift för folkdansforskningen vore att upprätta en nordisk källregistrant och då i första hand över sådana källor där uppgifter om dans i förbindelse med musik förekommer. Urup redogjorde sedan för källäget i Danmark.

Reidar Sevåg sammanfattade Urups förslag och menade att dansforskning är ett vittomfattande begrepp där man bör göra klart om man skall ägna sig uteslutande åt den folkliga dansen eller även åt sällskapsdans, danslekar osv. *Svend Nielsen* underströk att man bör skilja klart mellan den traditionella dansen och folklorismfenomen som folkdansföreningar och dessas produkt. Han berörde också ett praktiskt problem, nämligen bristen på personer i Norden som har den mångsidiga utbildning som fordras för att ge sig in på folkdansforskningens område. Enbart forskningen om förhållandet musikdans är ett stort ämne där man kommer in på ett annat viktigt kapitel inom musikvetenskapen, nämligen rytmforskning.

I nuvarande läge kan en början till nordiskt samarbete ske genom att berörda institutioner och personer i respektive nordiskt land försöker etablera kontakt och diskutera vidare hur samarbetet bör ut-

formas. *Henning Urup* och *Egil Backa*, Norge, åtog sig att sköta kontakterna.

Efter det utsatta programmet diskuterade seminariedeltagarna om man gemensamt skulle hänvända sig till NIF med en begäran om att även folkmusiken skulle omfattas av NIF, vilket i så fall skulle innebära stadgeändring hos NIF med representantskap från folkmusikforskarna i styrelsen.

Man ansåg allmänt att kontakter med folklivsforskarna är viktiga som komplement till ämnets musikvetenskapliga dominans. Man beslöt därför att hemställa om en ändring av NIF:s stadgar så att även folkmusiken får sin plats där. En preliminär representantgrupp valdes – en folkmusikforskare från varje nordiskt land – som skulle sköta kontakterna med NIF.